

El nou Museu de la Música al complex de l'Auditori

ROMÀ ESCALAS
Director del Museu de la Música
DANÍ FREIXES
Arquitecte

1

1. Exposició permanent del Museu de la Música d Barcelona. Fotografia: Varis Arquitectes, SL

El autor valora positivamente la oportunidad que en su momento supuso el hecho de incorporar el Museo de la Música en el proyecto del Auditorio, pensando en un complejo de servicios musicales. La posibilidad de una nueva instalación del Museo de la Música se basaba por primera vez en un espacio estructurado a partir de un proyecto museológico dirigido a unos objetivos concretos definidos por las propias colecciones. La oportunidad de actualización que le ofrecía este nuevo proyecto suponía un paso ineludible en su evolución y en la del desarrollo de la vida musical de la ciudad.

The article makes a positive assessment of the opportunity that presented itself of incorporating the Museo de la Música in the project for the Auditori, with a view to creating a musical services complex. The possibility of new premises for the Museo de la Música was based for the first time on a space structured on the basis of a museological project with specific aims defined by the collections themselves. The opportunity for modernisation offered by this project meant an inevitable step in its evolution and that of the city's musical life.

INTRODUCCIÓ

Quan l'arquitecte Rafael Moneo, l'any 1987, em consultà sobre el paviment que els músics prefereixen per a la bona acústica del nou Auditori de Barcelona, jo li vaig respondre, conscient de l'avinentsa, que el paviment era molt important, però seria millor parlar sobre la possible incorporació del Museu de la Música a l'edifici, tot pensant en un complex de serveis musicals. Des d'aquell dia la trajectòria del museu s'orientà cap a un nou objectiu que avui s'ha fet realitat. La possibilitat d'una nova instal·lació del Museu de la Música es basava per primera vegada en un espai estructurat a partir d'un projecte museològic dirigit a uns objectius concrets definits per les mateixes col·leccions i abandonava finalment la trajectòria d'ubicacions provisionals (Conservatori, Casa Quadras), que si, d'una banda, van garantir la supervivència dels fons, de l'altra, van suposar un *handicap* important al creixement i desenvolupament normal del museu. Els principals museus europeus de temàtica musical havien anat concretant, al llarg d'aquest segle, la seva funció museística, social i patrimonial, adaptant-se als nous criteris de conservació, exposició, activitat i gestió de les col·leccions. El Museu de Barcelona, únic en la seva especialitat a l'Estat espanyol, no podia restar al marge d'aquestes transformacions. L'oportunitat d'actualització que li oferia aquest nou projecte suposava un pas ineludible en la seva evolució i en la del desenvolupament de la vida musical de la ciutat.

Així, els serveis del museu reforçaven les funcions que els eren pròpies i, des de la col·laboració articulada amb els altres serveis del complex, es

2 i 3. Vitrines còncaves-convexes. Museu de la Música. Fotografia: Varis Arquitectes, SL

promovia una activitat musical més viva i representativa, dins del marc de les necessitats culturals reals i, al mateix temps, la independència del museu podia garantir un pols creatiu més intens i diversificat, adreçat al públic propi i al dels altres serveis del centre.

EL PROJECTE MUSEOLÒGIC

Immediatament anà prenent forma la proposta d'incorporar el museu a l'Auditori recolzada des de l'Institut Municipal de Música, i amb especial visió de futur per part d'Eulàlia Vitrò i Germà Vidal. Malgrat que s'havia començat a treballar en un projecte museològic, elaborat per Romà Escalas amb la col·laboració dels diferents departaments del museu, la proposta restà aturada per la decisió de no incorporar l'Auditori als projectes olímpics del 1992. No es recuperà el fil de la proposta inicial fins al cap de sis anys, el 1998, a partir del qual s'incorporaren noves reflexions, estudis i l'experiència de gestió d'activitats desenvolupades des de la instal·lació de Casa Quadras, juntament amb les experiències d'instal·lacions recents de museus semblants als països de la Comunitat Europea.

Les directrius del nostre projecte es van establir en adaptar la museografia a millorar la sintonia amb les necessitats culturals del moment, tot adaptant-nos de manera més efectiva a l'entorn personalitzat de Barcelona, dins dels paràmetres de la seva representativitat a l'Estat espanyol i a la conca mediterrània. La situació actual de la música, la musicologia i la tecnologia del so ens oferien noves línies d'actuació suggeridores: la tendència a la interdisciplinarietat, la convergència dels criteris entre la metodologia historicista, l'etnogràfica i la geogràfica ens

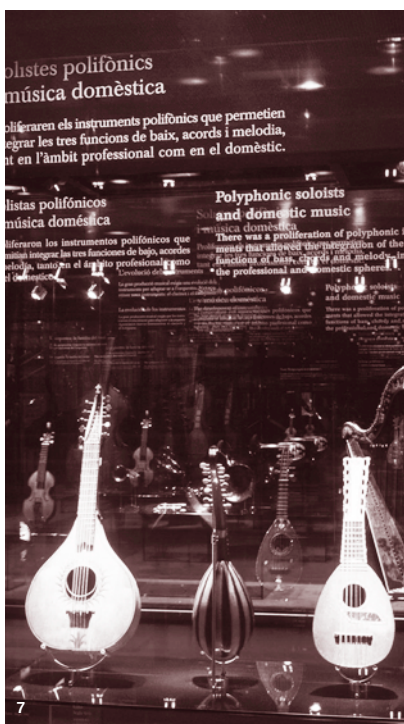

4. Interior del Museu de la Música. Fotografia: Varis Arquitectes, SL

dibuixaven nous camins plens de possibilitats d'explicar millor l'art de la música des d'un museu com el nostre. És a dir, preteníem posar a l'abast d'un públic molt ampli, des de l'escolar o el turista fins a l'universitari, amb un llenguatge planer però rigorós, uns fets musicals que configuren la nostra cultura musical i les relacions globals que s'estableixen amb totes les altres, explicats per mitjà de les nostres col·leccions. Des d'aquesta visió de la cultura musical com a fet creatiu divers i alhora global, resultat de la transformació i de l'intercanvi de diferents estils, vam plantejar l'estructura del nou projecte museològic dirigida cap als objectius que explicarem a continuació.

OBJECTIUS DEL NOU MUSEU

Com en tot museu, la nostra finalitat prioritària és la conservació i gestió dels documents històrics musicals, tant els instruments com els documents escrits o de so enregistrat –entenent aquests com a patrimoni de la memòria col·lectiva, necessària per al conreu, l'estudi i la recerca de la música de les diferents cultures i èpoques. En aquest sentit, la nova oferta haurà d'articular-se a través de programes basats en la qualitat, el rigor científic i l'excepcionalitat, atributs que alhora podran donar prestigi al conjunt dels serveis de l'Auditori. El Museu de la Música de Barcelona ha d'ampliar les seves funcions tot mantenint i millorant la trajectòria assolida en més de trenta anys de serveis. Al llarg d'aquestes primeres etapes, la nostra entitat ha acomplert i consolidat fites importants que l'han dimensionat internacionalment com un dels museus importants d'Europa a través de tots els seus programes educatius, expositius, de restauració i de recerca. A partir d'aquesta situació, el nou museu defineix les seves línies d'actuació.

Respecte al territori i l'àmbit d'impacte:

- Participar activament en els programes i les polítiques culturals de la ciutat.
- Excedir l'àmbit estrictament local de la ciutat, d'acord amb la seva condició de primera col·lecció pública de la seva especialitat a l'Estat espanyol.

- Ser un element d'integració per al conjunt de serveis al voltant de l'Auditori.

Respecte als serveis i les activitats:

- Proposar noves lectures del fet musical.
- Produir activitats i serveis de qualitat.
- Fomentar la recerca musicològica.
- Ser una eina de suport real per a l'ensenyament musical.
- Cooperar amb les altres entitats vinculades a l'Auditori.

Respecte al mercat:

- Ampliar el seu públic.
- Satisfer la demanda.

5, 6,7,8, 9. Interior del Museu de la Música. Detall de la museografia. Fotografia: Varis Arquitectes, SL

La nova presentació del Museu de la Música de Barcelona proposa una visió d'aproximació, estudi i gaudi del patrimoni musical des de la perspectiva d'una nova lectura amb l'atenció dirigida cap als diferents fenòmens musicals del món, en un sentit obert i integrador. En el marc de les propostes museològiques de l'ICOM (Comitè Internacional de Museus), incorporem els darrers recursos tecnològics per oferir una relació viva entre exposició i música, la qual realitzarem a partir dels elements que es detallen a continuació.

ELS ESPAIS I ELS CONTINGUTS

L'exposició del museu s'allotjarà en uns primers espais descriptius de l'essència de la música i els seus trets comuns en diferents cultures de la geografia i la història, i continuarà amb l'exposició de moments i fets determinants en l'evolució de la nostra música. Tots els espais es complementaran amb imatges i audició col·lectiva.

Espai 01: Introducció al so musical

Espai 02: Acollida de visitants

Espai 03: La música com a fenomen universal

Espai 04: Els orígens de la nostra música

Espai 05: El naixement de la dimensió polifònica

Espai 06: El domini i la difusió de la polifonia

Espai 07: La nova música: el Barroc, l'aparició de l'harmonia i dels acords

Espai 08: El desenvolupament dels instruments de teclat

Espai 09: Els corrents nord-europeus: la producció musical al classicisme

Espai 10: La individualitat al romanticisme. La intimitat i el poder

Espai 11: Els nous colors instrumentals del segle XIX

Espai 12: La guitarra, un diàleg permanent entre la música culta i la popular

Espai 13: La música popular com a font d'inspiració

Espai 14: Nous estils i noves tecnologies al segle XX

Espai 15: Viatgen els homes, viatja la música: la identitat i la fusió

Espai 16: Viu la música: eina de creació per a tothom (audiovisual)

Espai 19: Espai interactiu: informació tecnològica i lúdica

10

11

12

13

Espai 20: Espai d'exposicions temporals

Espai 21: Espai de documentació i recerca: una nova oferta per als estudiosos, biògrafs, escriptors, crítics, musicòlegs i públic interessat centrat en la interpretació i l'estudi de la música europea i d'altres continents, es nodreix dels fons la Biblioteca General del Museu, el fons d'enregistraments històrics i el fons documental i les dades i els coneixements generats pel mateix museu.

10,11,12,13. Interior del Museu de la Música.
Fotografia: Varis Arquitectes, SL

- Tallers de restauració.
- Servei d'atenció i assessorament sobre conservació al públic i investigadors.

Tots els espais d'exposició s'han resolt sobre la base de característiques i necessitats museístiques comunes:

- Informació audiovisual amb so col·lectiu.
- Il·lustracions sonores individuals (audiòfons) sobre el so de cada instrument.
- Il·lustracions iconogràfiques i textos projectats, els quals ens permeten una gran flexibilitat d'adaptació a diferents nivells de lectura i a diversos idiomes.
- Ampliació d'informació amb punts de consulta informatitzats.
- Audiovisuals monogràfics complementaris.
- Flexibilitat en la remodelació dels espais expositius.

LA MUSEOGRAFIA: EXPRESSIÓ I COMUNICACIÓ

L'espai ha estat resolt com un gran estoig vermell com el que es guarden habitualment els instruments, i també com una enorme caps de música. El museu es fa servir més com un gran instrument que sap interpretar les diferents partitures que se li ofereixen que com una solució de com col·locar ordenadament en l'espai una extensa i valuosa col·lecció.

Dues consideracions prèvies i fonamentals d'aquest museu: la primera, l'audició de la música ocupa un espai i un temps concret, i és una condició efímera de la visita; la segona, no és un museu d'objectes, ni d'arqueologia artesanal o industrial, ni de patrimoni artístic, és un museu on els instruments de la col·lecció són els testimonis centrals que permeten convertir les músiques de les diferents èpoques en autèntiques protagonistes d'aquest museu.

Després d'aquestes consideracions, cal parlar dels tres objectius principals que el projecte ha volgut resoldre:

- En primer lloc, evitar el problema del colonialisme acústic i fer compatible la visita individual i col·lectiva.

- En segon lloc, satisfer els diferents nivells de formació musical del visitant, com també els seus diferents nivells de curiositat.
- I en tercer lloc, assegurar que el museu pugui fer créixer els seus continguts al llarg dels anys, així com permetre els canvis amb facilitat i adaptar-se a les noves tecnologies per obrir el ventall del seu producte cultural.

L'assoliment d'aquests objectius s'emmarca en el compromís de respecte a l'edifici, obra de Rafael Moneo en col·laboració amb l'estudi d'arquitectura Arriola Fiol, que potencia els elements que determinen l'arquitectura general. La geometria i part dels materials vénen marcats per la resta de la instal·lació musical de l'auditori.

La distribució de la planta general és senzilla i racional, i manté ordre al voltant d'un gran pati central, amb la qual cosa genera un recorregut clar. Això permet facilitar l'orientació general del visitant. Però, sobretot, permet modular els continguts i escollir el recorregut, i poder prendre alternatives que deixen obviar parts ja visitades o de menys interès per a cada visitant.

Un segon aspecte important d'aquest projecte és l'element principal que s'ha escollit per protegir i ensenyar els instruments, i explicar els continguts. Es tracta de les vitrines còncaves-convexes. Són parets molt amples i transparents que van compartint l'espai, amb la qual cosa generen una visió des de les dues parts de la paret dels objectes que hi ha al seu interior. Des de la part de fora, l'espai convex, a més de deixar veure els instruments, permet comprovar el so de molts d'ells a través d'uns audiòfons numerats, cosa que ens permet una visita individual, però no autista, que continua permetent la comunicació entre els visitants. Des de la part de dins, se'ns ofereixen diferents possibilitats. En primer lloc, gaudir de la música, sense haver de fer servir l'audiòfon, fent l'espai compartible. La forma còncava de l'espai fa que aquesta música no surti fora. També permet veure els instruments des d'altres visions que des de fora no es veien. Cal afegir-hi una il·luminació jeraquitzada i temporitzada que permet matisar i utilitzar la llum com a narrador en les explicacions mudes i treure els valors plàstics dels instruments.

A tota aquesta experiència musical, s'hi afegeixen imatges projectades contra les parets del museu, que permeten completar el discurs amb un complement audiovisual que tant ens pot servir per contextualitzar la música com per entendre el pensament de l'època o la recerca de la bellesa a través de les altres arts. Més que no pas imatges acompanyades de música, és música contextualitzada amb imatges.

Aquesta flexibilitat fa possible fer diferents formats d'explicació, per a les escoles, per al públic en general i per al públic més especialitzat, i permet

14. Muntatge audiovisual Fotografia: Varis Arquitectes, SL

escollir entre els programes d'audició musical i audiovisual. La possibilitat de poder disposar d'una explicació monogràfica sobre els instruments de metall o la fabricació d'alguns instruments, o de rebre una explicació en un to més didàctic per als escolars, o de poder-ho fer en diferents idiomes, el converteix en un museu certament renovable, mutant, ampliable, que deixa només el caràcter immutable dels instruments exposats, amb la qual cosa cobreix la tasca fonamental d'un museu de conservar la col·lecció, però també la de permetre l'altra funció fonamental, la difusió amb grans possibilitats.

Un altre aspecte que en cal destacar són els pocs materials emprats. Moqueta vermella, vidre i la fusta de les parets i el sostre. Això dóna valor als objectes exposats i evita que la complicació del contenidor es mengi la complexitat de la col·lecció. Així s'ha posat moqueta a terra, en algunes parets i en llocs per seure. És un bon fons per als instruments de fusta i de metall i ajuda a absorbir la llum sense lluentors. Vidres del terra al sostre per guardar els instruments en totes les vitrines, incloent-hi les especials. També a les peanyes, com a suport de la informació gràfica i com a suport de cartel·les.

Els continguts s'han completat amb uns espais complementaris com el pròleg i l'epíleg, que són fonamentals per transmetre l'estructura conceptual del museu i de com gaudir del seu contingut. Són espais tractats com

una excepció, amb dos audiovisuals multimèdia, on, en el pròleg, l'evolució dels instruments i la música que fan són els protagonistes, mentre que la música, com a vincle de relació i vida de tots els humans, és la protagonista de l'epíleg.

Altres espais complementaris en el recorregut, són una taula vitrina lluminosa que embolcalla el pati, on es presenta la història de la gravació i escriptura de la música. També la visita a una sala dedicada als músics catalans ens deixa contemplar peces exquisides i records d'aquests artistes. Per acabar, i ja al final del recorregut i al costat de la sortida, hi ha una sala d'interactius, que també pot actuar de sala polivalent per a les activitats generals del museu. Un recorregut farcit de reflexos i transparències, que fan més subtil la visió que acompanya el que se sent.

El museu ofereix un espai dirigit a les persones, on es tracta dels músics, de la seva música i dels instruments, però, sobretot, tracta de l'emoció, de l'art i de la recerca de la bellesa.